

Bijlage Voortgangsbrief

Digitale Economie 2021

provincie **HOLLAND**
ZUID

INHOUDSOPGAVE

BIJLAGE VOORTGANGSBRIEF DIGITALE ECONOMIE.....	4
NATIONAAL EN EUROPEES DIGITALISERINGSBELEID	4
SPOOR 1: DIGITALE CONNECTIVITEIT	5
Inleiding.....	5
Actuele ontwikkelingen	5
Plan van aanpak voor de regio	6
Belangrijkste doelen en activiteiten 2021:	7
SPOOR 2: DIGITALE INNOVATIE	8
Inleiding.....	8
Artificiële Intelligentie.....	8
Nederlandse AI Coalitie en de AI Hub Zuid-Holland	8
Onderzoek MKB en AI.....	9
Belangrijkste doelen en activiteiten 2021:	10
Quantum	10
Belangrijkste doelen en activiteiten 2021:	10
Smart City en 5G.....	10
Belangrijkste doelen en activiteiten 2021:	11
SPOOR 3: DIGITALE KENNIS EN VAARDIGHEDEN	12
Inleiding.....	13
WE IT – Human Capital Deelakkoord	13
MKB Werkplaatsen.....	13
Belangrijkste doelen en activiteiten 2021:	14
SPOOR 4: CYBERSECURITY	14
Inleiding.....	15
Doelstellingen cybersecurity	15
Stand van zaken.....	15
Belangrijkste doelen en activiteiten 2021:	16

BIJLAGE VOORTGANGSBRIEF DIGITALE ECONOMIE

In deze bijlage geven wij een uitgebreidere update over de stand van zaken in het programma Digitale Economie. Dit doen we door verschillende concrete voorbeelden en behaalde resultaten met u te delen.

Zo wordt er een duidelijk beeld geschetst van de voortgang die we de afgelopen tijd hebben geboekt. Ook laat dit duidelijk zien waar we zijn begonnen en waar we heen gaan; wat zijn de ontwikkelingen op het thema en waar leggen wij de komende tijd de focus.

We lichten hier eerst het Europees en Nationaal digitaliseringsbeleid toe voordat we op de vier sporen in gaan: Digitale Connectiviteit, Digitale Innovatie, Kennis en Vaardigheden en Cybersecurity.

NATIONAAL EN EUROPEES DIGITALISERINGSBELEID

Digitalisering is een thema dat breed leeft binnen zowel de nationale als de Europese overheid. Daar proberen wij met ons programma goed op aan te haken. Zoals u heeft kunnen lezen in de GS brief "Nationaal groeifonds i.r.t. regionale groeiagenda" (PZH-2020-752341830), wordt er een Groeifonds opgericht. Vanuit Zuid-Holland en digitalisering zijn hiervoor twee proposities aangeleverd. De Quantum propositie en AI Propositie. Inhoudelijk meer informatie over deze

onderwerpen vindt u verderop in deze brief.

Samen met het Interprovinciaal Orgaan (IPO) en ministerie van Economisch Zaken en Klimaat (EZK) zijn wij aan het werk om een Samenwerkingsagenda te maken op Digitale Economie met als doel om met alle provincies en EZK de handen ineen te slaan op dit thema. Daarnaast kijken wij ook welke kansen er liggen op Europees niveau om de provinciale digitale doelen te realiseren. Digitalisering is een van de belangrijkste pijlers in het beleid van de Europese Unie. Zo ontstaan er kansen vanuit het Digital Europe Programme (DEP) dat de Europese Unie in 2021 lanceert. Dit programma richt zich op het faciliteren van een brede uitrol van digitale toepassingen in Europa.

Binnen het DEP heeft de provincie, samen met diverse stakeholders in de regio, een voorstel ingediend voor het opzetten van een European Digital Innovation Hub (EDIH) in de regio. Via verschillende EDIH's ,door de hele Europese Unie, wil de Europese Commissie een netwerk opbouwen ter ondersteuning van het versnellen van digitalisering in het bedrijfsleven en de publieke sector.

Daarnaast zal er gekeken worden op welke manier Europese middelen uit diverse fondsen binnen het nieuwe Meerjarig Financieel Kader een bijdrage kunnen leveren aan digitale innovatie in de regio.

Spoor 1: Digitale connectiviteit

INLEIDING

Op 2 juli 2020 hebben Gedeputeerde Staten de Statencommissie Ruimte, Wonen en Economie (RWE) middels de voortgangsbrief 'connectiviteit en 5G (PZH-2020-745757129)' geïnformeerd over de stand van zaken rondom de realisatie van 5G en connectiviteit in onze regio.

De coronacrisis heeft het belang van goede connectiviteit meer dan ooit aangetoond. Waar zorg en scholing op afstand tot meer dan driekwart jaar geleden door een beperkte groep werd gebruikt is het in korte tijd gemeengoed geworden. Het coronavirus zal een structurele verandering met zich meebrengen in de manier waarop we samenwerken.

Goede connectiviteit is daarmee niet alleen een randvoorwaarde maar inmiddels cruciaal geworden voor onze economie. Een belangrijk onderdeel van die digitale infrastructuur is het 5G-netwerk. Met behulp van 5G kunnen veel meer apparaten tegelijk verbinding maken en de verwachting is dat er diverse nieuwe diensten ontwikkeld en aangeboden kunnen worden, bijvoorbeeld op het gebied van automatisch vervoer, in de zorg en we zien ook toepassingen in de

land- en tuinbouw en logistiek en bij de leefbaarheid van steden en dorpen.

ACTUELE ONTWIKKELINGEN

Uitrol 5G-netwerk

In Juli 2020 is de breedbandveiling afgerond en zijn de eerste frequenties beschikbaar gesteld. De veiling is namens het ministerie uitgevoerd door Agentschap Telecom. KPN, T-Mobile en VodafoneZiggo hebben via deze Multibandveiling veiling frequentieruimte verworven en kunnen via deze frequenties 5G aanbieden aan consumenten en bedrijven.

De drie telecomaandbieders moeten voldoen aan diverse verplichtingen die met de vergunningen aan hen zijn gesteld. Zoals aan de dekkingseis, waarbij zij op 98% van de oppervlakte van elke Nederlandse gemeente mobiele dekking moeten realiseren, én normen voor de minimale snelheid die daarbij moet worden aangeboden aan consumenten en bedrijven. Het agentschap telecom houdt toezicht op deze verplichtingen.

Begin 2022 vindt de volgende veiling van frequenties voor snelle mobiele communicatie plaats. Dan wordt de 3,5 Gigahertz band geveild. De telecomoperators zijn volop bezig om het bestaande netwerk geschikt te maken

voor 5G. Op verschillende plaatsen wordt er al 5G aangeboden veelal met de al bestaande opstelpunten en antennes. Na de frequentieveiling in 2022 is de verwachting dat er met name in het stedelijk gebied en drukke locaties behoefte zal zijn aan een veelvoud van kleinere antennes (small cells) om de capaciteitsbehoefte in grote steden verder te kunnen invullen.

In de telecom wet is de verplichting aan overheden opgenomen om hun gebouwen en infrastructuur ter beschikking te stellen van telecomoperators voor de uitrol van deze small cells en in sommige gevallen geldt dat er een omgevingsvergunning voor moet worden verleend. Het is daarom aan te bevelen voor gemeenten om antennebeleid te formuleren en kaders te stellen voor de plaatsing van antennes. Bij de gemeenten in Zuid-Holland begint steeds meer het besef te ontstaan dat zij verantwoordelijkheid moeten nemen om beleid hieromtrent op te stellen. Vanuit de provincie helpen we gemeenten hierbij door ze op dit thema samen te laten werken en kennis te laten uitwisselen.

Glasvezel en de ondergrondse infrastructuur

Naast de bovengrondse opstelpunten voor antennes, zal er ook ondergronds een ontwikkeling plaatsvinden. Door de toenemende vraag aan digitale connectiviteit en 5G neemt ook de noodzaak voor goede glasvezelverbindingen toe op lange termijn. Daarom is het van belang om bij gebiedsontwikkeling oog te hebben voor de ondergrondse ordening en dit mee te nemen in het ontwerp van het gebied.

Er is winst te behalen door de aanleg van glasvezel meer gestructureerd aan te pakken in onze regio. Vanuit de provincie wordt het komend jaar geïnvesteerd in de bewustwording rondom dit thema bij gemeenten. Gemeenten kunnen nieuwe aansluitingen faciliteren door aanlegdrempels weg te nemen en de vraag te stimuleren door bijvoorbeeld te helpen om vragen te bundelen.

Plan van aanpak voor de regio

Op verzoek van de Provincie en de EBZ-Taskforce Digitale Economie is eind juni de opdracht gegeven aan Jaron Weishut – voormalig directeur van the Green Village en ervaren adviseur regionale samenwerking – voor het maken van een plan van aanpak voor de regio. Vanuit de MRDH en vanuit de provincie is er al ruim aandacht voor het thema, echter hebben verschillende gemeenten aangegeven hier onvoldoende capaciteit en kennis beschikbaar te hebben om dit binnen hun gemeente goed te kunnen adresseren.

In het plan van aanpak wordt een voorstel gedaan om de gemeenten in de regio hierbij te ondersteunen. Het gaat hierbij om onderwerpen als antennebeleid, het heffen van leges en andere onderwerpen die effect hebben op de uitrol van digitale infrastructuur. Uitgangspunt hierbij is dat de kleinere gemeenten zoveel mogelijk gebruik maken van de kennis en capaciteit die bij de grotere gemeenten (reeds) beschikbaar is.

5G in het buitengebied

We constateren dat de uitrol van 5G vooral aandacht krijgt in het stedelijk gebied. Het Rijk eist een 98% dekking in Nederland, maar wij als provincie willen ook inzetten op meer zekerheid en dekking in het buitengebied. 5G speelt bijvoorbeeld ook een belangrijke rol bij innovatie in verschillende sectoren. Een goed voorbeeld is de inzet van automatische drones in kassen. Dan is het niet genoeg als de technologie maar 98 van de 100 keer werkt: dan stopt de innovatie.

Daarom starten we in 2021 met een onderzoeken naar slechte dekking en bereikbaarheid. We gaan met de gemeenten in gesprek om erachter te komen waar dit geconstateerd wordt om zo gezamenlijk tot een oplossing te komen. We zorgen daarnaast voor een lobby richting EZK om dit probleem extra aandacht te geven.

Vliegende Brigade

Samen met de MRDH, de gemeente Den Haag en Rotterdam starten we in het voorjaar van 2021 met een 'vliegende Brigade' die gemeenten kan helpen bij het versnellen van de uitrol van 5G en glasvezel. Dit door middel van het snel en gericht leveren van mankracht voor concrete knelpunten. Zo spelen we in op de specifieke vragen van gemeenten in Zuid-Holland. We zullen de Vliegende

Brigade lanceren met een reclame campagne om zo bekendheid in de regio te creëren om zo met dit aanbod alle gemeenten in de regio te bereiken.

Vanuit de provincie stellen we hier €100.000 euro voor beschikbaar. Hier hebben we rekening mee gehouden in de begroting van 2021. Ook de MRDH heeft hiervoor een bedrag gereserveerd.

Belangrijkste doelen en activiteiten 2021

- Starten met de vliegende brigade
- Gemeenschappelijke uitgangspunten antennebeleid formuleren
- Onderzoek doen naar bereikbaarheid landelijk gebied
- Bijdragen aan platform omtrent fakenews en feiten over 5G

Spoor 2: Digitale Innovatie

INLEIDING

Binnen de regio zijn er veel initiatieven op het gebied van digitale innovatie. Veel innovaties hebben een digitale component in zich. In dit spoor richten we ons in ieder geval op stimulering van ontwikkeling van nieuwe toepassingen die mogelijk worden gemaakt door AI, Quantum en 5G. Focus van ons programma is het verbinden van initiatieven, fieldlabs en projecten. Ook zetten we in op innovatie voor het oplossen van knelpunten in steden en dorpen.

Voor zowel de thema's Artificiële Intelligentie (AI) en Quantum zijn bij het Nationale Groeifonds proposities ingediend voor financiering. Dit zijn nationale proposities, bij AI is dit gedaan namens de Nationale AI Coalitie, en bij Quantum is gedaan namens de Nationale agenda Quantumtechnologie. In deze proposities zit wel voor een aanzienlijk deel een aanvraag voor financiering voor projecten vanuit Zuid-Holland.

ARTIFICIËLE INTELLIGENTIE

Artificiële Intelligentie (AI) is één van de sleuteltechnologieën met een enorme impact op onze economie en maatschappij. Onderzoek van BIRCH voor InnovationQuarter laat zien dat er in Zuid-Holland zijn 160 actieve startups en scale-ups met in totaal 4100 werknemers die

zich direct of indirect bezighouden met AI. Ook blijkt uit dit onderzoek dat AI hoog in de prioriteitenlijst staat van het bedrijfsleven van Zuid-Holland, maar dat veel toepassingen van de technologie in de industrie nog in de pilotfase zit.

Binnen dit programma focussen we ons vooral op de toepassing van deze technologie binnen de economische sectoren, zodat er nieuwe verdienmodellen kunnen ontstaan en ook nieuwe oplossingen voor maatschappelijke opgaven. Bijvoorbeeld door het toepassen van AI in de Greenports zodat door middel van algoritmes de gewassen optimaal kunnen groeien. Daarnaast is het essentieel dat de betrokken partijen goed samenwerken om daarmee het regionale ecosysteem zo goed mogelijk te ondersteunen.

Ook verspreiden we kennis van het thema AI onder andere overheden. We hebben bijvoorbeeld in juni een goed bekeken webinar georganiseerd over AI. Er waren in totaal 344 deelnemers, waarvan ongeveer 70 van buiten de provinciale organisatie.

NEDERLANDSE AI COALITIE EN DE AI HUB ZUID-HOLLAND

Het afgelopen jaar heeft vooral in het teken gestaan van het opzetten van een

netwerk, verdiepen in het onderwerp en het doen van onderzoek. Zo zijn we in het voorjaar gestart met een werkgroep rond AI in de regio, bestaande uit vertegenwoordigers vanuit de LDE (het samenwerkingsverband tussen de Universiteit Leiden, TU Delft en de Erasmus Universiteit Rotterdam), InnovationQuarter, Provincie Zuid-Holland en de Gemeente Rotterdam en Gemeente Den Haag.

Deze groep heeft samen met TNO een aanvraag ingediend bij het Ministerie van Onderwijs Cultuur & Wetenschap voor het opzetten van een AI Hub in Zuid-Holland. In totaal komen er 5-6 hubs in geheel Nederland, gecoördineerd door de Nederlandse AI Coalitie (NL AIC). Als de aanvraag wordt goedgekeurd ontvangt de Zuid-Hollandse AI Hub 200.000 euro, dit wordt gebruikt om de organisatie voor de toekomstige AI Hub Zuid-Holland op te zetten in 2021. De verwachting is dat de subsidie in 2021 door het Ministerie van OC&W wordt toegekend.

De NL AIC is een publiek-privaat samenwerkingsverband waarbij overheid, bedrijfsleven, onderwijs- en onderzoeksinstellingen en maatschappelijke organisaties zich inzetten om AI-ontwikkelingen in Nederland te versnellen en AI-initiatieven in Nederland met elkaar te verbinden. In de NL AIC zijn verschillende inhoudelijke werkgroepen opgericht, in Zuid-Holland zijn we trekker van de onderwerpen Vrede, Recht en Veiligheid en Haven en Logistiek. Daarnaast nemen we actief deel in verschillende andere werkgroepen.

Doel in de eerste fase is het realiseren van één regionaal uithangbord en aanspreekpunt voor partners uit de kennisinstellingen en het bedrijfsleven. Zij kunnen terecht bij de hub als zij op zoek zijn naar samenwerking op het gebied van ontwikkeling en toepassing van kennis over AI en data-analyse. Het opzetten van de AI Hub Zuid-Holland gaat in samenwerking met de landelijke AI Coalitie en dit is tevens een goede eerste

stap richting aanvragen voor het Nationaal Groeifonds in 2021.

ONDERZOEK MKB EN AI

Algoritmen en digitalisering spelen een steeds grotere rol in de maatschappij. Ze zijn vaak positief en negatief in het nieuws. We zien dat AI in sommige sectoren tot disruptie leidt die niet altijd positief is. Denk bijvoorbeeld aan onderbetaalde Uber-chauffeurs.

Grote veranderingen met economische en maatschappelijke impact staan in de komende jaren te gebeuren. In dit onderzoek proberen we die toekomst scherper te krijgen voor het diverse mkb-landschap in Zuid-Holland. Hoe goed is het mkb voorbereid op de komst van AI? Wat kan de overheid doen om de veranderingen in goede banen te leiden?

In een eerste scan zien we grote verschillen tussen de sectoren. In sommige sectoren is de disruptie er al (toerisme) en bij andere sectoren worden nu de eerste stappen gezet (maakindustrie). In het onderzoek focussen we ons op vier sectoren die we verder uitdiepen om goed te snappen wat er precies gebeurt. Dit zijn Greenports, Haven/logistiek, toerisme en de maakindustrie. Binnen deze sectoren hebben we gesprekken gevoerd met gebruikers en leveranciers van AI.

Het eerste beeld is een verschil in de inzet van AI tussen de sectoren en hiermee ook een verschil van impact op het MKB. In bijvoorbeeld de logistiek zie je dat het toepassen van AI impact heeft op de gehele keten. In de Greenports heeft AI meer impact op de kwaliteit van de geleverde producten en de snelheid. De uitkomst van het onderzoek zullen in het eerste kwartaal van 2021 gereed zijn.

Belangrijkste doelen en activiteiten 2021

- Opstarten van de AI HUB Zuid-Holland
- Nauwere samenwerking aan AI-kennisontwikkeling en -toepassing tussen de Zuid-Hollandse kennisinstellingen en het betrekken van publieke- en private organisaties
- Het versnellen van innovatie en ontwikkeling rond AI en dataficatie in Zuid-Holland
- Daarnaast gebruiken we de AI Hub Zuid-Holland en het netwerk daaromheen voor het voorbereiden van aanvragen voor het Nationaal Groeifonds in 2020 en verdere uitbouw van de AI Hub zelf
- Het AI MKB onderzoek wat de Provincie Zuid-Holland laat uitvoeren wordt in 2021 afgerond. Aan de hand van de uitkomsten gaan we aan de slag met de sectoren

QUANTUM

Bijna onopgemerkt voltrekt zich op dit moment een ongekennde revolutie op wereldschaal: de ontwikkeling en toepassing van Quantumtechnologie. Met de aanwezigheid van o.a. TU Delft met QuTech en Quantum Delft heeft Zuid-Holland een goede basis voor de start van een Quantumtechnologie ecosysteem waarin hier bedrijven zich zullen gaan vestigen die met Quantum aan de slag willen en waarin huidige gevestigde bedrijven Quantum kunnen toepassen in hun bedrijf.

Recent zijn samenwerkingsverbanden rond applicaties en use cases met betrekking tot quantum computing en quantuminternet opgezet vanuit een regionale samenwerking (QuTech, TUD, TNO, IQ) in verbinding met de gebruikers vanuit overheid en bedrijfsleven. Deze activiteit wordt uitgevoerd in het kader van de Nationale Agenda Quantumtechnologie (NAQT).

De regio Zuid-Holland kent een aantal sectoren en ecosystemen die in de toekomst te maken gaan krijgen met toepassing van deze technologie. Dit

brengt enerzijds economische kansen met zich mee en zal anderzijds zorgen voor disruptie en benodigde wijzigingen in bestaande waardeketens en verdienmodellen. Op dit moment bevinden veel initiatieven zich nog in de opstartfase en is het voor sectoren die niet direct te maken hebben met Quantumtechnologie nog lastig om goed in te kunnen schatten wat de toekomstige impact is.

Vanuit de provincie Zuid-Holland starten we, samen met InnovationQuarter, de gemeente Den Haag en Rotterdam, QuantumDelft en mogelijke andere partners, met een kort onderzoek beter om inzicht krijgen in de economische potentie van Quantumtechnologie voor de regio en van mogelijke beleidsopties die deze potentie helpen benutten. Hierdoor kunnen beleid en bestuur in de regio goed inspelen op de nieuwe mogelijkheden en risico's. Dit is een stap om samen met andere Zuid-Hollandse partners te werken aan het toepassen van Quantumtechnologie in de economische sectoren in Zuid-Holland en het koppelen van het bedrijfsleven aan de verschillende kennis- en onderwijsinstellingen. Verwacht wordt dat in mei 2021 de resultaten van dit onderzoek klaar zijn.

Belangrijkste doelen en activiteiten 2021

- Afronden onderzoek naar economische potentie van Quantumtechnologie
- Naar aanleiding van het onderzoek beleid ontwikkelen en projecten starten die deze potentie helpen te benutten.

SMART CITY EN 5G

In Zuid-Holland hebben we uitstekende infrastructuur voor samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen en

overheden. Die samenwerking zorgt ervoor dat we innovaties kunnen bedenken, testen en opschalen. Op verschillende plekken zijn concrete

initiatieven ontstaan. Soms vanuit gemeenten gelanceerd, soms juist vanuit het bedrijfsleven of onderzoeksinstellingen. Voorbeelden hiervan zijn het DoloT fieldlab in Delft, Living Lab Sensible Sensor in Rotterdam, het Living Lab Scheveningen in Den Haag en Unmannend Valley Katwijk.

Doordat deze labs met elkaar samenwerken kunnen we de verbinding maken tussen (nieuwe) technologieën en deze regionaal implementeren. Samen met de andere fieldlabs in de regio creëren we hiermee een proefomgeving voor innovaties met data en technologie als oplossing van maatschappelijk uitdagingen. Zo kunnen we bijvoorbeeld toepassingen van 5G die bedacht zijn door een bedrijf technisch testen in het fieldlab in Delft om deze vervolgens in een woonwijk in Rotterdam, Den Haag of Dordrecht in praktijk te testen en als deze succesvol blijkt opschalen naar de hele regio. Het is extra belangrijk dat ook het mkb kan testen met deze nieuwe technologie, daarom onderzoeken we hoe wij de financiële drempel voor het mkb om te testen met deze technologie kunnen verlagen.

De verwachting is dat de beschikbaarheid van goede connectiviteit een disruptieve impuls kan geven aan technologische ontwikkelingen. Voorbeelden van toepassingen in Nederland zijn er rondom autonoom vervoer, gezondheidszorg op afstand, slimme wegwijk infrastructuur en slimme algoritmes op video analyse ten behoeve van verkeersmanagement, inzet

van geautomatiseerde afhandeling in de transport en logistiek en voorbeelden van inzet van robotica en herkenning van plantenziektes bij land- en glastuinbouw.

De gemene deler in nieuwe technologieën als AI, Internet of Things (IoT) en zelfrijdende voertuigen is dat de hoeveelheid data die er wordt verwerkt exponentieel toeneemt. Proefopstellingen zijn vaak nog goed mogelijk met 4G maar op het moment dat we naar grootschaligere toepassing gaan is snelle en betrouwbare verbinding essentieel. Vanuit de provincie zijn we betrokken bij een aantal fieldlabs die zich inzetten op innovatie met 5G. Nieuwe technologieën die in deze labs worden ontwikkeld kunnen vervolgens weer worden toegepast in de sectoren die wij vanuit de provincie ondersteunen.

Wij besteden aandacht aan de impact van het wonen in een 'smart city' en de wijze waarop inwoners worden betrokken bij het proces om hun (kennis)positie te versterken over 'smart city' ontwikkelingen. Ethiek en privacy worden onder de aandacht gebracht in relatie tot de inzet van digitale technologie en het gebruik van data in de publieke ruimte. In opdracht van de provincie voert de Hogeschool Rotterdam momenteel een onderzoek uit naar de beleving van inwoners ten aanzien van Living Lab Scheveningen en met studenten van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten wordt gewerkt aan kunstwerken die de bewustwording omtrent data in de buitenruimte te vergroten.

Belangrijkste doelen en activiteiten 2021

- Smartcity next congres, Dordrecht is samen met de provincie ZH gastheer, dit congres stond al gepland in 2020 maar is door Corona helaas niet doorgegaan
- Ondersteunen van het realiseren van het Livinglab Digital Mainport Dordrecht
- Stimuleren van de samenwerking en verbinding tussen de verschillende living labs. Gezamenlijk ontwikkelen van overlappende usecases
- Afronden onderzoek naar impact en ethiek. Uitgangspunten bespreken/ delen met de gemeenten in de regio
- Doorontwikkelen eigen 'smartcity' usecases in de verschillende labs, usecases rondom natuurtellingen, mobiliteitsdata, veiligheid en 5G
- Onderzoeken financiële mogelijkheden om MKB te laten testen met digitale innovaties

Opening Livinglab Scheveningen

Op 22 september 2020 is tijdens de innovatiedagen het Living Lab Scheveningen officieel in gebruik genomen. Vanuit de provincie zijn we betrokken bij usecases rondom geluidsoverlast, zwerfafval, natuurellingen en ethiek. Rondom de opening van het livinglab is er een ambtelijk en bestuurlijk evenement georganiseerd voor de gemeenten in Zuid-Holland

DoloT Fieldlab

Het DoloT fieldlab heeft een financiële bijdrage van het programma Kansen voor West, dat wordt gefinancierd door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), ontvangen en is gestart met de aanleg van de benodigde technische infrastructuur. Een van de resultaten is een mobiele 5G testopstelling die ook bij andere fieldlabs en partners kan worden ingezet om te testen met 5G.

Fake news en 5G

Met de komst van het 5G-netwerk nemen soms ook de zorgen van burgers toe over mogelijke effecten van elektromagnetische velden op de volksgezondheid. Samen met worldstartup ontwikkelen we een tool om fakenews in kaart te brengen en tegen te gaan. Zo helpen wij actief in de aanpak om desinformatie tegen te gaan en kunnen wij als overheid een rol spelen in het waarborgen en labelen van juiste informatie.

Unmanned Valley

De eerste bedrijven op het gebied aerospace, drones en sensoren hebben zich gevestigd op het voormalig vliegveld Valkenburg en er is een samenwerking gestart met diverse onderwijsinstellingen. Het DoloT fieldlab en Unmanned valley werken intensief samen ook met de andere fieldlabs, zoals bijvoorbeeld campus@sea wordt nu nadrukkelijk de samenwerking gezocht. Meer informatie over Unmannend Valley kunt u vinden in de Lid GS brief 'Ontwikkeling van Unmannend Valley' (PZH-2020-753643801).

Spoor 3: Digitale Kennis en Vaardigheden

INLEIDING

Om digitale innovaties toe te passen zijn er natuurlijk ook werknemers nodig met de juiste digitale kennis en vaardigheden. Om ondernemers en ook specifiek het MKB hierbij te ondersteunen zijn er binnen het Human Capital akkoord en het MKB Beleid van de provincie trajecten gestart. Binnen het Human Capital akkoord is er het deelakkoord WE IT ondertekend met hierbinnen specifieke aandacht voor het ondersteunen van het MKB bij het opdoen van digitale kennis en vaardigheden.

WE IT – HUMAN CAPITAL DEELAKKOORD

Er is een groot tekort aan IT'ers, ook in Zuid-Holland. Om meer IT'ers op te leiden en de bekendheid met IT bij andere werkenden te vergroten is WE IT opgericht. WE IT is een consortium van overheden, (particuliere en private) opleiders en het bedrijfsleven. De officiële ondertekening van WE IT was op 10 maart op De Haagse Hogeschool.

In Zuid-Holland is een mismatch op de arbeidsmarkt. Om ervoor te zorgen dat alle vacatures in de provincie worden opgevuld door goed gekwalificeerde arbeidskrachten werd juni 2019 het Human Capital Akkoord van de Economic Board Zuid-Holland ondertekend. Dat akkoord, dat werd ondertekend door 66

partijen en sectoren, omschrijft interventies voor de periode tot 2024.

Een van de belangrijkste thema's binnen het Human Capital Akkoord is digitalisering. Zowel binnen de IT-sector als in andere sectoren is er een groot tekort aan IT'ers. Vorig jaar steeg het aantal IT-vacatures met 27%. Iedere IT-professional kan momenteel kiezen uit vijf openstaande vacatures. Bovendien krijgen ook werkenden in andere functies steeds meer te maken met digitalisering.

Daarom is de afgelopen maanden gewerkt aan een deelakkoord binnen het Human Capital Akkoord. Dat heeft geleid tot een consortium van ruim vijftien lokale overheden, (particuliere en private) opleiders en het bedrijfsleven: WE IT. Dit consortium wil ervoor zorgen dat het aantal IT'ers groeit én dat werkenden in andere functies vertrouwd raken met IT. Opleiden, bijscholen en omscholen zijn daarbij essentieel. Daarvoor ondersteunt WE IT een aantal bestaande initiatieven in de provincie.

MKB WERKPLAATSEN

Digitalisering is een belangrijke uitdaging voor het mkb, waarop begeleiding en ondersteuning wenselijk is. Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) heeft daarom middelen beschikbaar

gesteld voor de oprichting van zogenaamde mkb-werkplaatsen. In een mkb-werkplaats leren en oefenen mbo en hbo studenten praktijkgericht hoe zij moeten omgaan met digitaliseringsvraagstukken van ondernemers. Tegelijk helpt het mkb'ers met het maken van de benodigde digitaliseringsslag.

In 2020 zijn er twee mkb-werkplaatsen in Zuid-Holland opgericht: in de regio Haaglanden en in de regio Drechtsteden. Ook zijn er nieuwe mkb-werkplaatsen in ontwikkeling, die naar verwachting in 2021 worden opgestart. Via de subsidieregeling deelakkoorden Human Capital heeft de provincie middelen beschikbaar gesteld voor de oprichting van deze mkb-werkplaatsen

Belangrijkste doelen en activiteiten 2021

- Uitvoeren MKB Werkplaats regio Haaglanden en regio Drechtsteden
- Opstarten MKB Werkplaats in regio Rotterdam
- Uitvoeren Human Capital deelakkoord WE IT

Spoor 4: Cybersecurity

INLEIDING

Bij cybersecurity is er sprake van zowel economische kansen als bedreigingen. De verbetering van cyberweerbaarheid van de Zuid-Hollandse economie is complex en vergt een lange adem, maar biedt ook economische kansen. Samen met partners uit de regio werken wij aan gestructureerd aan het verbeteren van de cyberweerbaarheid en het bewust maken van bedrijven in de verschillende economische sectoren in Zuid-Holland.

DOELSTELLINGEN CYBERSECURITY

Het onderwerp staat ondanks de aantoonbare risico's nog niet hoog op de agenda van bedrijven. Weinig organisaties zien het als een voorwaarde voor succesvolle ontwikkeling en groei. Hoewel de impact groot is, zijn er momenteel maar beperkte middelen van de overheid en bedrijfsleven om snel tot actie te kunnen komen. Daarnaast is het regionale cyberveiligheidscluster in o.a. Den Haag en Rotterdam wereldwijd toonaangevend en dit willen wij behouden en versterken.

Voor cybersecurity hebben wij daarom de volgende doelstellingen geformuleerd:

1. Werken aan bewustwording en aan het creëren van concrete veiligheidsoplossingen per sector.
2. Versterken van het regionale cyberveiligheidscluster.

STAND VAN ZAKEN

Op 3 juni 2020 is tijdens de bijeenkomst van de taskforce Digitale Economie een overzicht op hoofdlijnen gepresenteerd met als visie: *'De fysieke en digitale economie in ZH is weerbaar en bestand tegen cyberdreigingen en de economische kansen op het gebied van cybersecurity in de provincie worden actief benut en versterkt.'* De taskforce heeft hierop feedback gegeven en vervolgens gevraagd om het plan verder uit te werken en te concretiseren.

Eind juni 2020 hebben wij samen met IQ, HSD en gemeente Den Haag de opdracht gegeven voor een regionaal plan van aanpak cybersecurity. Er is vervolgens een gedegen analyse uitgevoerd waardoor wij een goed beeld hebben gekregen van de stand van zaken in deze regio op het gebied van cybersecurity. De analyse is verder uitgewerkt in een plan van aanpak langs een 7-tal actielijnen. Dit is gepresenteerd tijdens de bijeenkomst van de Taskforce Digital Economie op 22 oktober 2020. De analyse en uitwerking is als bijlage toegevoegd. De taskforce herkent het geschetste beeld en onderschrijft het voorgestelde plan. Daarbij wordt door de taskforce opgemerkt dat aansluiting moet worden gezocht via de brancheverenigingen bij de sectoren en dat qua governance er een kernteam moet

worden opgericht bestaande uit vertegenwoordigers van de triple helix met als taak tractie te genereren op dit onderwerp en plan van aanpak bij een of twee ketens/clusters.

Met het plan van aanpak (ook wel roadmap genoemd) beogen wij stap voor stap de digitale economie van Zuid-Holland weerbaarder te maken tegen digitale criminaliteit en digitale ontwrichting als voorwaarde voor economische groei en maatschappelijke veiligheid. In eerste instantie moet er meer bewustwording komen van de risico's die de economische sectoren lopen en moet er gewerkt worden aan de bereidheid om daar gezamenlijk wat aan te doen. Zwaartepunt ligt bij het mkb omdat die een grote bijdrage leveren aan de economie en slechter gewapend zijn tegen cyberrisico's.

In de roadmap vertalen wij dit naar drie fasen:

1. Risicobewustzijn (2021-2023)
2. Basis cyberweerbaarheid (2023-2025)
3. Cyberweerbaarheid op basis van risicomangement (2024-2026)

De eerste fase richt zich op het creëren van bewustzijn bij bestuurders en ondernemers over cyberberrisico's en kansen, voor zowel de economie als geheel, de economische sectoren en de bedrijfsvoering van organisaties. Wij gaan

beginnen bij brancheorganisaties en samenwerkingsverbanden. Het mkb gaat bereikt worden via op te richten sectorale cybersecuritycentra die helpen met awareness en risicoanalyses. Innovatie bij het cybercluster richt zich ook op awareness-trainingen en beter begrip van de specifieke risico's van en oplossingen voor bedrijven in de economische sectoren. Gezien de beperking van beschikbare middelen zal in 2021 voor een aantal specifieke acties worden gekozen om in latere fase meer activiteit te kunnen realiseren.

UITVOERING

De eerste stap in de uitvoering van het regionaal plan van aanpak cybersecurity was het vormen van een kernteam met deelname van in ieder geval Provincie Zuid-Holland, gemeente Den Haag, gemeente Rotterdam, onderwijs en de sectoren Greenport, Life Science & Health en Maakindustrie. Dit is een actiegericht team met als doel het bepalen van een standaard aanpak voor alle genoemde sectoren, het stimuleren en bewaken van de uitvoering en het meten van de resultaten. Dit team gaat in 2021 op zoek naar financieringsbronnen. In deze eerste fase is het van belang te benadrukken dat wij een gedeeld probleem hebben en hier samen eigenaarschap van moeten oppakken. Het gaat om het ophalen van bijdrages uit de private sector.

Belangrijkste doelen en activiteiten 2021

- Onderzoek laten uitvoeren (door LDE en Haagsche Hogeschool) naar kosten en impact van cybersecurity in de regio
- Opzetten awareness trainingen en roadshows.
- Voorbereiden van sectorale cybersecuritycentra met HSD en IQ
- Stimuleren benoeming Resillience officer door de taskforce of door de EBZ
- De Greenport West-Holland heeft een aanvraag gedaan bij de PZH voor een bijdrage van 50k€ voor cybersecurity. Gezamenlijk hebben wij besloten dat dit project onderdeel wordt van het regionale plan van aanpak cybersecurity
- Deelname aan het publiek-private samenwerkingsproject Automated Security Operations onder leiding van TNO

